

# AUGUST CIESZKOWSKI

August Cieszkowski (1814-1894), wybitny filozof polskiego romantyzmu, ekonomista i działacz społeczny; studia na Uniwersytecie Jagiellońskim i w Berlinie pod kierunkiem heglisty K.L. Micheleta; doktorat z filozofii w Heidelbergu (1838); współzałożyciel Berlińskiego Towarzystwa Filozoficznego; aktywny uczestnik życia umysłowego Niemiec, Francji i emigracji; od 1848 prowadził ożywioną działalność polityczną i społeczną na terenie Poznańskiego, poseł na sejm pruski, współzałożyciel Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk; autor odezwy do parlamentów świata, nawołującej do powszechnego porozumienia (1848); 1870 po rezygnacji z działalności parlamentarnej założył wyższą szkołę rolniczą w Żabikowie pod Poznaniem; główne prace: *Prolegomena zur Historiosophie* (1838, *Prolegomena do historiozofii*, 1908), *Gott und Palingenesie* (1842, *Bóg i palingeneza*, 1912), *Ojciec-Nasz* (1848), ponadto: *Du crédit et de la circulation* (1839, *O kredycie i obiegu*), *De la pairie et de l'aristocratie moderne* (1844, *O izbie wyższej i arystokracji w naszych czasach*), *Słowa wieszczce Polaka wyrzeczone roku 1846: pamiątka pierwszego Zjazdu Słowiańskiego w Pradze Czeskiej* (1848).



A. Cieszkowski, Litografia M. Fajansa, Biblioteka Narodowa w Warszawie

*Opus magnum* Cieszkowskiego jest filozoficzna rozprawa *Ojciec-Nasz*, zawierająca jego historiozofię dziejów, poglądy religijne i program reform socjalnych. Zdaniem Cieszkowskiego, modlitwa *Ojciec nasz* jest objawieniem przyszłości ludzkości, która zapowiada nadejście nowej epoki będącej spełnieniem nauki Chrystusa i ustanowieniem – drogą ewolucji stosunków społecznych i politycznych – Królestwa Bożego na ziemi. To królestwo, stanowiące najwyższy etap rozwoju społecznego, będzie oznaczało przejście narodów ze *stanu natury do stanu cywilizacji społeczeństw, do stanu obywatelstwa Narodów, do stanu Rzeczypospolitej Ludów*. Królestwo Boże na ziemi, czyli Rzeczpospolita wolnych narodów, łącząc narody i państwa, nie pozbawi ich odrębnych cech narodowych ani suwerennego bytu, lecz umożliwi harmonijną współpracę i wieki pokój powszechny.

Zarówno w poszczególnych państwach, jak i w całym Królestwie Bożym ustrój polityczny będzie zbudowany na zasadzie trójpodziału władz, z jedną bardzo istotną różnicą – władze Królestwa będą konieczne wybieralne. Należy powołać zatem następujące instancje ponadnarodowe: Rząd centralny (*powszechny Rząd*) jako władzę wykonawczą, Powszechny Ludzkości Sobór (*powszechny Sejm*) jako władzę prawodawczą i Powszechny Trybunał Narodów (*powszechny Areopag narodów*) – czyli władzę sądowniczą. Cieszkowski nie wyjaśnia, w jaki sposób przeprowadzi się wybory, jednakże na czele tej Rzeczypospolitej Narodów ma stanąć władza jednoosobowa – Ojciec Ziemi.

Pojedyncze narody i całe Królestwo Boże będą zorganizowane na zasadach samorządu i autonomii, a każdy obywatel będzie miał prawo i obowiązek brać udział w sprawach publicznych. Przy takiej organizacji politycznej stanie się możliwe jednoczesne zachowanie wolności obywatelskiej i narodowej oraz porządku publicznego.

## Rzeczpospolita Narodów

*W samem przeto wykształceniu pojedynczych Rządów, w samem zasadniczym urzędzeniu się, (nie tylko w bieżącej administracji) panować ma zasada samorządności (self-government) własnowolnego ukonsytuowania się, — a to znowu pod zasadniczym warunkiem Współdziałania (coparticipationis) do organizacji powszechnej; to jest:*

- 1° do Rządu centralnego, jako do najwyższej władzy wykonawczej;
- 2° do powszechnego Ludzkości Soboru (concilium oecumenicum humanitatis), jako najwyższej władzy prawodawczej, nareszcie
- 3° do Powszechnego Trybunału Narodów, jako do najwyższej władzy sądowniczej i kontrolującej.

*Ojciec-Nasz*, t. 4, Druga proźba „Przyjdź Królestwo Twoje”,  
Poznań 1906, s. 174-175.

## Ku Spełni Ludów

– *A jako między rodami kształcą się solidarne stowarzyszenia, – i społeczna ręka powstaje, – tak również między narodami tworzą się wiekopomne i wiekotrwale Unie, owe Święte Przymierza ludów [...] jak dobrowolnie zawarte, tak wzajemnym pielegnowaniem praw i narodowości łączących się ludów zabezpieczone. –*

*Jakże ważne są te zadatki zbliżającego się czasu! Jakże jawnie dowodzą, iż wieki rozerwania Świata i Ludzkości, – odosobnienia ludzi i ludów – rodów i narodów – już ku schyłkowi się mają; – że oto nadchodzi wiek Zespojenia i Zspolenia, – że ustąpi złowroga wszystkim przeciwko wszystkim, – że jak człowiek już odtąd być nie może człowiekowi poddanym, – tak i naród żaden już niepodniesie na pobratymca świętokradzkiej ręki ani panowania nad nim niezapragnie. – Bo oto się objawia zapowiedziana przez Apostoła wielka tajemnica – owa Spełnia Ludów, której Słowiańskie Unie były dopiero słabymi zadatkami [...].*

*Słowa wieszczce Polaka wyrzeczone roku 1846:  
pamiątka pierwszego Zjazdu Słowiańskiego w Pradze Czeskiej,  
Praga 1848, s. 22-23.*

Ratusz w Poznaniu, litografia K.A. Simona, ok. 1850, Muzeum Narodowe w Poznaniu

